

LAUDATIO

za Kardinala Gerharda Ludwiga Müllera

EMILIO MARIN

Uzoriti, Preuzvišeni, Rektori,
vrlo poštovane gospođe i gospodo, štovani gosti,
drage kolegice i kolege, studentice i studenti,
uzoriti gospodine kardinale Müllera,

Čast mi je da, kao predsjednik Povjerenstva Senata Hrvatskoga katoličkog sveučilišta, u kojem su uz mene, bili i mons. dr. sc. Ivan Šaško, pomoćni biskup zagrebački, prof. em. dr. Karl-Heinz Menke, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn, član Međunarodne teološke komisije, prof. dr. sc. Hrvoje Štefančić, prorektor za znanost našega Sveučilišta, i prof. dr. sc. Anton Tamarut, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, mogu u ovoj svečanoj promociji prvog doktora *honoris causa* našeg Sveučilišta održati ovu *laudatio* uzoritomu gospodinu kardinalu Gerhardu Ludwigu Müllera.

Gerhard Ludwig Müller rođen je 31. prosinca 1947., u Mainz-Finthen, gdje je i zaređen za prezbitera 1978. Studirao je filozofiju i teologiju u Mainzu, Münchenu i Freiburgu/Breisgau. Doktorirao je i habilitirao kod profesora Karla Lehmana 1977., odnosno 1985. Sa svega trideset i osam godina, kao jedan od najmlađih profesora, postao je 1986. redovitim profesorom katoličke dogmatike na Sveučilištu Ludwig-Maximilian u Münchenu. Bio je gostujući profesor na mnogim sveučilištima i to: u Europi, Sjevernoj i Južnoj Americi te u Aziji. Počasni je doktor nekoliko sveučilišta. Osnovao je Institut Pape Benedikta XVI. u Regensburgu i urednik je *Sabranih djela Josepha Ratzinger*.

Uz tu osobito bogatu znanstvenu karijeru, na rezultate koje ćemo se uskoro usredotočiti, valja naglasiti i vrlo dinamičan pastoralni rad Gerharda Ludwiga Müllera, koji je tijekom godina donio obilne plodove. Sveti papa Ivan Pavao II.

imenovao ga je, naime, biskupom Regensburga 2002. i na tome je mjestu ostao puno desetljeće. Zanimljivo je naglasiti da je među zarediteljima bio njegov nekadašnji profesor, tada biskup Mainza kardinal Karl Lehmann, te da je ređenju nazočio kardinal Joseph Ratzinger, tada pročelnik Kongregacije za nauk vjere, a kasnije papa. Upravo će on, papa Benedikt XVI., kojemu je Gerhard Ludwig Müller bio domaćinom u Regensburgu, tijekom nezaboravnoga pohoda koji uključuje i govor na Sveučilištu, a koji će imati neobično širok odjek kao „Regensburški govor“, pozvati Gerharda Ludwiga Müllera kao svoga drugog nasljednika na mjesto pročelnika Kongregacije (nakon onog prvog, kardinala Williama Levade) 2012., a papa Franjo će ga potvrditi na tome mjestu 2013., istodobno ga potvrđujući na mjestu predsjednika Međunarodne teološke komisije, predsjednika Papinske biblijske komisije i predsjednika Papinske komisije „Ecclesia Dei“, a kreirat će ga kardinalom 2014.

Gerhard Ludwig Müller potječe iz roditeljskoga doma u kojoj je katolička vjera obilježila ne samo nedjelje, nego i svakodnevni život. On se sjeća vremena prije Drugoga vatikanskog koncila; vremena koje se u Njemačkoj zove „Adenauerovo doba“, kad je još šezdeset posto svih katolika odlazilo na nedjeljna bogoslužja i kad su mnogi tako redovito odlazili na ispovijed kao što danas tomu sakramentu pristupaju, na primjer, vjernici u Hrvatskoj ili u Poljskoj. Ipak, kardinal Müller ne pripada onima koji smatraju Koncil odgovornim za krizu tradicije, koja je za sobom povukla korjenitu promjenu neslućenih razmjera.

Studij filozofije i teologije kardinal Müller počeo je neposredno nakon Drugoga vatikanskog koncila. On do danas pripada onima koji bezpridržajno pozdravljaju Koncil i koji ga smatraju nužnim. Jer – i u to je uvjeren – odnos Katoličke Crkve prema tzv. moderni, prema prosvjetiteljskomu pojmu slobode, prema povijesno-kritičkoj egzegzi i prema odnosu istine i povijesti iziskuje reviziju. Protivni bi se stavovi trebali preokrenuti u pokušaje diferencirane recepcije. U tome su se slagali njemački teolozi poput: Hansa Ursa von Balthasara, Karla Rahnera, Josepha Ratzingera, Waltera Kaspera i Karla

Lehmanna. Karl Lehmann, prvotno redoviti profesor dogmatike u Mainzu, potom u Freiburgu, Gerhardu Ludwigu Mülleru bio je učitelj trinaest godina. Kod njega je pisao svoju diplomsku radnju i pod njegovim je vodstvom doktorirao te habilitirao.

Kardinal Müller nikad nije bio u opasnosti da u znanstvenim radovima obrazloženo približavanje protestanata i katolika zamijeni sa stvarnošću na obje strane ekumenskoga dijaloga. Ekumenizam koji jedinstvo smješta na nevidljivu ili eshatološku razinu i uljepšava vidljive razlike kao od Boga željene inačice, po njegovu je viđenju neistinit. Budući da se istina utjelovila u Kristu, ona ne smije nestati u nekoj ideji ili u eshatološkome idealu. Gdje god se ispovijedanje vjere u Krista pojedinoga vjernika odjeljuje od službene formulacije Crkve, postoji opasnost da svatko smatra istinom ono što on vjeruje da je o tome iskusio ili shvatio. U svome zborniku pod naslovom *Misliti s Crkvom* kardinal Müller izražava svoje uvjerenje kako je zajednička molitva Nicejsko-carigradskoga vjerovanja dovoljan razlog za nadu u ponovno postizanje jedinstva vjere. Ali to je jedinstvo – tako on objašnjava – više plod odnosa prema Kristu, jačanoga sa svih strana, negoli je rezultat ekumenskih kongresa ili profesorskih dokumenata o suglasju.

Kad bi se tražilo da se više od petsto objavljenih radova kardinala Müllera svede na jednu riječ, onda bi se mogla odabrati riječ 'inkarnacija', utjelovljenje. U njegovim 2005. godine objavljenim *Poticajima inkarnacijske kristologije* on formulu, koja je okarakterizirana kao 'prasinteza': „Isus je uskrsli Gospodin i Krist“, proglašava kamenom kušnje kršćanske vjere. U razgraničenju od egzegeze koja odvaja Isusa povijesti od Krista vjere; u otklonu od isusologijâ povijesnoreligijske (pluralističke teologije religije), psihološki (Drewermann) ili feministički usvrhovljene isusologije, on navodi soteriološke i ekleziološke posljedice svake redukcije Spasitelja na pukoga navjestitelja Božjega kraljevstva. Pritom mu je posebno važno da kršćanska dogma ima svoje korijene u povijesnome Isusovom samosvjedočanstvu; da su, dakle, empiričnost i logičnost, stvarnost i misaonost neodvojivi.

Kardinal Müller strogo razlikuje znanost o vjeri od teologije. Teologija promišlja vjeru življenu u Crkvi, vjeru koja je predana i tumačena od apostolski ustrojene Crkve. Življeni odnos prema Kristu pretpostavlja kanon biblijskih svjedočanstava o Uskrsnome baš kao i dogmu Crkve. Kardinal Müller, kao teolog Crkve, uvijek se nalazio i shvaćao život u Crkvi i s Crkvom kao temelj svoje teologije. Naravno da dobra teologija živi i od britkosti raščlambe i uvjerljivosti argumenata, od hrabrosti za iznošenje teza i za raspravljanja o spornim pitanjima. No, tamo gdje je teolog mišljenja da se Crkva zacijelo zabunila, jer on ne razumije njezinu dogmu, tamo je svoju zadaću teologa preokrenuo u njenu suprotnost. Dobar se teolog, naime, dobrano potruđi shvatiti ono što Crkva proglasi obvezujućim, umjesto da dogmu mjeri prema vlastitomu shvaćanju.

Priručnik Gerharda Ludwiga Müllera jednostavnoga naslova *Katolička dogmatika* – u međuvremenu preveden na više jezika – nije uspješan samo zbog toga jer je autor – uronjen u taj posao nekoliko desetljeća – ostao jedini teolog koji je predstavio cjelokupan nacrt dogmatike. Nebrojani studenti posežu za tim priručnikom u mnogim zemljama zato što se žele pouzdano i jasno informirati. Naime, autor se pokazuje kao temeljit poznavatelj suvremene egzegeze i crkvene predaje, počevši od crkvenih otaca, preko velike srednjovjekovne teologije, pa sve do kontroverzi poslijereformacijskoga vremena. Gerhard Ludwig Müller jasnim pogledom na bitno iznosi sva važna stajališta protestantske i katoličke povijesti teologije. On zauzima stav tako što obzirno argumentira zašto se ovo ili ono znanstveno priznato mišljenje ne poklapa s vjerom Crkve. Onaj tko misli da se u Müllerovu priručniku nalaze samo suhoparne činjenice i dogmatski poučci, nije pročitao njegovo djelo. –Autoru nije stalo samo do pukoga učenja sadržaja, nego do njihovog, usvajanja s razumijevanjem. Prvenstvo događaja Krista ne isključuje, tako on naglašava, teologiju koja započinje transcendentalno-filozofski. Baš suprotno. Gerhard Ludwig Müller želi svoje čitatelje ohrabriti da ništa ne prihvaćaju zdravo za gotovo, nego da se neprestanim propitivanjem i argumentiranjem uvjere u istinitost sadržaja u koje se vjeruje.

Jedva da ima koga tko tako dobro poznaje povijest svoje rimske uprave kao kardinal Müller. On zna da su postojala vremena straha, prokazivanja, uhođenja, nepravedne osude ili prestrogih mjera i prema teolozima, koji su – kao Antonio Rosmini ili pak Henri de Lubac – bili sve drugo samo ne necrkveni. Opasnost da se nekoga nepravedno osudi sada je iznimno mala. Onaj tko bolje poznaje kardinala Müllera zna da on vrlo dugo čita i ispituje, prije nego donese svoju prosudbu, te da uvijek zna razlikovati namjeru i izriječ. Pročelnik Kongregacije za nauk vjere poznaje odmak između stvarnosti i pojma. Jer, on je teolog koji moli. On živi od svakodnevne euharistije. Njegovi govori i propovijedi, objedinjeni u povelikome svesku, njegova *Razmatranja u korizmenome i uskrsnome vremenu* ili pak njegova vrlo čitana knjiga naslovljena *Pustite nas da idemo s NJIM. Euharistijsko slavlje kao suputništvo* dokumenti su teologije koja se hrani povezanošću s Kristom i dubokom (zato što je utjelovljena) ljubavlju prema Crkvi.

U različitim raspravama kardinal Müller objašnjava svoje divljenje i svoje duhovno srodstvo s razmišljanjem pape u miru Benedikta XVI. Kardinal je osnovao institut koji u kritičkome izdanju sabranih djela čini dostupnim naširoko raštrkane napise Josepha Ratzingera. S divljenjem se mora zastati pred tim velebnim postignućem koje je ostvarila marljivost i misao jednog od velikih teologa našega vremena. Pod predsjedateljstvom kardinala Müllera regensburški je Institut Pape Benedikta postao diljem svijeta tražena adresa za doktorande i habilitande.

Kritičari Kardinala rijetko ili uopće ne obraćaju pozornost na to da je on kao mladi profesor teologije praznike redovito provodio u siromašnim četvrtima Perua i branio teologiju oslobođenja Gustava Gutiérreza u vrijeme kad je to crkvenopolitički bilo sve samo ne oportuno. Kao kardinal-pročelnik Kongregacije za nauk vjere kardinal Müller zna posredovati između različitih strujanja. To se pokazalo kako na dvjema sinodama na temu braka i obitelji, tako i u njegovim publikacijama o dvjema ključnim temama pape Franje: *milosrđe i siromaštvo*.

Spomenimo da je 2015. knjiga kardinala Müllera *Siromaštvo: izazov za vjeru*, u suradnji s Gustavom Gutiérrezom i Josefom Sayerom, uz popratnu riječ pape Franje, objavljena i na hrvatskome jeziku. U toj je knjizi Papa naglasio vezu između, ako možemo tako reći, dva ciklusa: božanskoga i ljudskoga. Naime, papa Franjo je doveo u kontekst Boga, koji je bio bogat, pa postao siromašan da bi nas obogatio svojim darovima, te čovjeka, koji dobrima kojima se raspolaže – kad ih ne rabi samo za vlastite potrebe – omogućuje da se povećavaju i umnogostručuju. Papa u tome vidi plodan kružni tok između dobiti i davanja.

In dem Interview-Band *Informe sobre la esperanza (Razgovor o nadi, 2016)* findet sich ein längerer Passus über den seligen Kardinal Aloysius Stepinac. Kardinal Müller erinnert daran, dass dieser große Erzbischof von Zagreb kurz vor seinem Tod die prophetischen Worte ausgesprochen habe, „que un Estado basado exclusivamente en los principios materiales no podía durar.“ Kardinal Stepinac, so fährt Müller fort, hat bewiesen: „que incluso en la situación política más comprometida, si pertenecemos a la minoría creativa cristiana podemos hallar en Dios la gracia y el consuelo necesarios para tomar la decisión más acertada, para soportar las adversidades, para perdonar a los enemigos e incluso para iluminar al resto de la sociedad con signos de esperanza real.“ Kardinal Müller äußert an derselben Stelle den Wunsch, „que su urna sepulcral en el presbiterio de la Catedral de Zagreb se convierta en un importante polo de peregrinación internacional que atraiga a muchos fieles, especialmente a pastores, que oren y honren a este mártir de la libertad de conciencia en el ejercicio de la caridad pastoral.“ Mit diesen Worten verneigt sich Kardinal Müller nicht nur vor dem seligen Erzbischof Stepinac, sondern, wie er ausdrücklich bekundet, auch vor der Geschichte und dem Glaubenszeugnis des kroatischen Volkes.

Eminenz, erlauben Sie mir, den Worten der Kommission noch ein paar persönliche Gedanken anzufügen. Sie befinden sich in der kroatischen Hauptstadt, in der einer Ihrer Vorgänger Erzbischof war und der mittlerweile schon fünfunddreißig Jahre in der hiesigen Kathedrale ruht. Es ist sicherlich nicht notwendig, Ihnen Franjo Kardinal Šeper vorzustellen. Ich möchte aber

diesen Anlass nutzen, um an einige Landleute zu erinnern, die weit über die Grenzen unseres Landes hinaus für die Kirche insgesamt von Bedeutung waren. Während Kardinal Šeper einer der herausragenden Väter des Zweiten Vatikanischen Konzils war, war Josip Juraj Strojčević als Bischof von Bosnien-Djakovo und Syrmien (auch Apostolischer Administrator von Serbien) einer der bekanntesten Akteure des Ersten Vatikanischen Konzils und einer der bedeutendsten Mäzene der Kroaten.

Die Auswahl, die ich treffe, ist gewiss subjektiv. Aber auch auf die Gefahr hin, berühmtere Namen nicht zu nennen, erinnere ich an Fra Karlo Balić (1899-1977), den langjährigen Präsidenten der Internationalen Päpstlichen Marianischen Akademie; an Rugjer Josip Bošković (1711-1787), der als Priester und Dichter zugleich ein bedeutender Astronom, Mathematiker und Physiker war; an den in ganz Europa bekannten Diplomaten und Wissenschaftler Antonius Verantius / Antun Vrančić (1504-1573), der den ungarisch-kroatischen König Ferdinand I. in Frankreich, in Polen, in der Republik Venedig, in England und auch in Konstantinopel und Kleinasien vertrat, bevor er Bischof von Pécs und Eger und schließlich Primas von Ungarn wurde. Als jemand, der aus dem Bereich der Altertumswissenschaften kommt, betone ich gern, dass wir diesem großen Kirchenfürsten und Diplomaten die Entdeckung einer berühmten Inschrift – des sogenannten *Monumentum Ancyranum* – verdanken, die – in Bronze gegossen – eine Wand des Museums der *Ara Pacis Augusti* schmückt, die in der Nähe des Augustus-Mausoleums und in unmittelbarer Nachbarschaft zum Päpstlichen Kroatischen Kolleg und zu der römischen Kirche vom Heiligen Hieronymus gelegen ist.

Lassen Sie mich an dieser Stelle auch daran erinnern, dass zu der Zeit, als Kardinal Šeper Erzbischof von Zagreb war, von hier aus unzählige Bibeln in fast alle östlichen Länder verschickt worden sind. Zagreb war mit seinen Bibel-Übersetzungen und seinem missionarischen Engagement lange Zeit die Stimme des Evangeliums in vielen vom Kommunismus unterdrückten Ländern des Ostens.

Aber auch daran, Eminenz, will ich erinnern, dass es Landsleute gegeben hat, die mit der heute von Ihnen repräsentierten Behörde in Konflikt geraten sind. Als ein in Split geborener Wissenschaftler erlaube ich mir, einen Namen herauszugreifen: den des Marcus Antonius de Dominis (1560-1624): Erzbischof von Split, *Dalmatiae et Croatiae primas*, Autor des monumentalen Werkes *De Republica Ecclesiastica*; getragen von der Idee, die konfessionelle Spaltung Europas überwinden zu können; nach dem Verzicht auf das Amt des Erzbischofs von Split und auf Grund seiner Differenzen mit Rom in England zum Dekan von Windsor ernannt; nach seiner Rückkehr aus England in Rom der Häresie bezichtigt und in der Engelsburg bis zu seinem Tod im Jahre 1624 arrestiert.

In unserer schnellebigen und auf die Gegenwart konzentrierten Welt ist das Erinnern mit der Frage verbunden: Wieviel Gedächtnis ist notwendig, um die Zukunft zu retten? Der hl. Papst Johannes Paul II. hat auf seinen vielen Reisen immer wieder die *purificatio memoriae* – die Reinigung des Gedächtnisses – angemahnt. Und der französische Phänomenologe Paul Ricoeur erklärt, warum das Erinnern den Sinn für Gerechtigkeit schärft: *C'est sur le chemin de la critique historique que la mémoire rencontre le sens de la justice. Que serait une mémoire heureuse qui ne serait pas aussi une mémoire équitable?* (P. Ricoeur, *La mémoire, l'histoire, l'oubli*, Paris, 2000, 650.)

Zur Erinnerung an unsere jüngste Vergangenheit gehört der Besuch des Papstes, dem Sie, Eminenz, das Institut in Regensburg gewidmet haben. Anlässlich seines Aufenthaltes in Zagreb nannte Papst Benedikt XVI. am 4. Juni 2011 im Kroatischen Nationaltheater die Katholische Universität dieser Stadt „ein Zeichen der Hoffnung“. Und er verband diesen Blick in die Zukunft mit einer Erinnerung an den besagten Priester und Naturwissenschaftler Rugjer Josip Bošković: „Bei Bošković gibt es die Analyse, gibt es das Studium der mannigfaltigen Wissenszweige, aber es gibt auch die Leidenschaft für die Einheit. Und das ist typisch für die katholische Kultur.“

Mit der Ehrenpromotion von Kardinal Müller steht diese wissenschaftliche Einrichtung im zehnten Jahr nach ihrer Gründung erneut im Fokus einer

internationalen Öffentlichkeit. Die Kroatische Katholische Universität – so sagte Papst Benedikt in Zagreb – möge dazu beisteuern, „eine Einheit zu schaffen zwischen den verschiedenen Bereichen der zeitgenössischen Kultur, den Werten und der Identität dieses Landes und so einen kirchlichen Beitrag leisten zur Geschichte der edlen kroatischen Nation“.

Dodjeljuje se, dakle, prvi doktorat *honoris causa* Hrvatskoga katoličkog sveučilišta kardinalu Gerhardu Ludwigu Mülleru, pročelniku Kongregacije za nauk vjere, predsjedniku Međunarodne teološke komisije, predsjedniku Papinske biblijske komisije i predsjedniku Papinske komisije ‚Ecclesia Dei‘, za iznimne doprinose teološkoj znanosti, osobito dogmatskoj teologiji, za neumoran i osobito plodonosan rad na pastoralnome polju, za predan rad na najvišim dužnostima Svete Stolice u pontifikatima Benedikta XVI. i pape Franje, te za nadahnjujuće nesebično zalaganje za pravedniji svijet ispunjen nadom.

Sehr verehrter Herr Kardinal,

Nehmen Sie bereits vorab – noch vor der durch den Rektor der Kroatischen Katholischen Universität vorzunehmenden offiziellen Überreichung der Ehrenurkunde – meine persönlichen Glückwünsche entgegen. Ich wünsche Ihnen ganz im Sinne der Auszeichnung weiterhin viele Jahre erfolgreichen Wirkens.